

Klimakommuner trodser krisen - og skaber fortsat resultater

Baggrund

DN var i september i år rundt i landets klimakommuner. Formålet var, via interviews med seks af de 70 klimakommuner, at indsamle erfaringer og resultater fra kommunernes arbejde med klimakommune-konceptet i praksis. De interviewede kommuner er:

- Albertslund
- Frederikshavn
- Herning
- Kolding
- Roskilde
- Thisted

Der er derudover indhentet yderligere information fra andre klimakommuner i forbindelse med undersøgelsen.

Undersøgelsen indeholder hovedsageligt erfaringer og resultater fra kommunernes indsats på klimakommune-konceptets kerneområder samt barrierer og værktøjer:

- Energirenovering i de kommunale bygninger
- Økonomiske incitamentsstrukturer
- Transportområdet for kommunen som virksomhed
- Forvaltningsmæssige barrierer

Derudover er der erfaringer fra klima- og klimakommunenetværk i henholdsvis Region Nord og på Sjælland

Renovering til gavn for klimaet, økonomien og borgerne

Energirenovering

Undersøgelsen viser, at fem ud af de seks besøgte klimakommuner er kommet langt med renoveringen af kommunernes bygninger. Herning Kommune er i planlægningsfasen med udgangspunkt i energimærkningen af kommunens bygninger.

ESCO-modellen er et værktøj, der kan benyttes i forbindelse med energirenoveringsprojekter, og som flere af de 70 klimakommuner har anvendt. Ingen af de seks interviewede kommuner har endnu benyttet sig af ESCO-modellen. Kommunerne har forskellige holdninger til ESCO og fremhæver både fordele og ulemper. De mener, at de kan varetage opgaven med projektering og energistyring selv og derved høste det fulde udbytte af indsatsen. Derudover vil kommunerne gerne beholde den viden og de erfaringer, de får ved at gennemføre større energiprojekter fra start til slut. Albertslund og Roskilde Kommune forklarer, at der derved også er bedre muligheder for at få energirenovering og almindelig vedligehold til at spille sammen.

"Ledelsen synes, at vi har kompetencen 'in house'. Vi har jo arbejdet med det her i rigtig lang tid, så vil et ESCO-firma overhovedet kunne lave noget for os? Og hvordan er mulighederne for at lave bygningsoptimerende ting samtidig? Vi vil nemlig gerne gøre renoveringstiltagene lidt mere helhedsorienteret." Tina Reinholdt Jensen, Albertslund Kommune.

Flere af de adspurgte kommuner tilkendegiver, at større projekter dog kræver, at forvaltninger er gode til at samarbejde.

Frederikshavn Kommune, der også selv har stået for gennemførelsen af deres energirenoveringsprojekter, overvejer nu alligevel ESCO-modellen i forbindelse med et konkret projekt.

"Det er så stort, at det kan risikere at sluge alt vores tid, og så mister vi fokus på alle de mindre projekter," forklarer direktøren for Teknik og Miljø, Mikael Jentsch.

Han pointerer endvidere, at ESCO-modellen kan være fordelagtig for kommuner, der er i startfasen af klimaarbejdet med fokus på de kommunale bygninger og derfor mangler den nødvendige viden og kompetence.

Udover de store reduktioner i bygningernes CO₂-udledning, fremhæver Frederikshavn, Kolding, Roskilde og Thisted kommune, at renoveringsarbejdet har skabt store besparelser i driftsomkostningerne.

Kommunernes CO₂-regnskab for de kommunale bygninger

Albertslund Kommune

Kommunens klimakommune-opgørelser viser, at renoveringsarbejdet har reduceret udledningen med 181 tons CO₂, svarende til 2,1 pct., for kommunens bygninger fra 2007–2010.

Frederikshavn Kommune

Frederikshavn Kommune har opnået en CO₂-reduktion på 19,6 pct., svarende til 2552 tons, for de kommunale bygninger i perioden fra 2007 til 2010. Fra 1999 til 2007, inden Frederikshavn blev klimakommune, har energitiltagene kastet 22 mio. kr. af sig i energibesparelser.

Ved energirenoveringen af Frederikshavn Rådhus, som er en bygning fra midten af 1970'erne,

forventes en elbesparelse på 360.000 kWh, en varmebesparelse på 280 MWh pr. år samt en CO₂-reduktion på 60 pct. Samtidig har det været muligt at placere 150 flere arbejdspladser i bygningen. Solvarme til opvarmning og nedkøling af rådhuset og produktion af brugsvand, og dagslys i hele bygningen vha. ovenlys er vigtige elementer i energirenoveringen.

"Vi har fået skabt en bevidsthed i erhvervslivet om, at klima, energi og miljø er de centrale faktorer. Vi mener, at det er kravene, der giver muligheden for at være på forkant med udviklingen i ens erhvervsliv. Hvis alle de involverede bliver vænnet til, at det ikke er noget vi skal stille spørgsmålstejn ved, men bare gøre, så står de også stærkere i en konkurrence-situation, på nationalt og internationalt plan." Mikael Jentsch, Frederikshavn Kommune.

Herning Kommune

Kommunen har udvidet sin CO₂-opgørelse og resultaterne kan derfor først evalueres i 2012.

Kolding Kommune

Kommunens Energihandlingsplan II trådte i kraft i 2008, og ifølge Koldings klimakommune-opgørelser udgjorde CO₂-reduktionen i de kommunale bygninger 16 pct., svarende til 2500 tons, i perioden 2008–2010.

Kommunen vedtog i 1997 den første energihandlingsplan med ambitiøse mål for kommunens bygninger for perioden 1998–2006. Klimakoordinator Merete Valbak fortæller, at tiltagene har resulteret i en årlig besparelse på 6,3 mio. kr. – svarende til en årlig forrentning på 30 pct. af investeringen.

Roskilde Kommune

Kommunens klimakommune-opgørelser viser en stigning på 176 tons i udledningen af CO₂, svarende til 1,3 pct., for kommunens bygninger fra 2007-2010. De kommunale bygninger, der er energirenoveret, kan dog fremvise en CO₂-reduktion på 15 pct. I kommunen har man lånefinansieret 60 millioner kroner til yderligere energirenovering, med en tilbagebetalingsramme på ti år.

Thisted Kommune

Klimakommune-opgørelserne viser, at kommunen har reduceret CO₂-udledningen med 369 tons CO₂, svarende til 5,3 pct., for de kommunale bygninger i perioden fra 2007-2010.

Indeklima

Som en afledt effekt af energirenoveringsarbejdet påpeges især af Albertslund, Frederikshavn, Kolding og Thisted Kommune bygningernes forbedrede indeklime. Mange offentlige institutioner er bygget og indrettet på et tidspunkt, hvor brugernes forventninger og de ansattes arbejdsgange var anderledes, end de er i dag. Bedre undervisnings- og arbejdsmiljøer er dermed en positiv sidegevinst ved klimakommunernes arbejde og til glæde for de kommunalt ansatte. For medarbejdere, børn og elever kan det konkret betyde bedre indlæringssevne, bedre arbejdssevne, bedre komfort og mindre sygefravær.

Konklusionen er, at klimakommune-aftalens afgrænsning af klimaindsatsen, kommunen som virksomhed, i kommunerne viser direkte sammenhæng mellem indsats og resultat. CO₂-reduktioner og energibesparelser er de konkrete gevinster og et bedre indeklime er en sidegevinst ved at energirenovere.

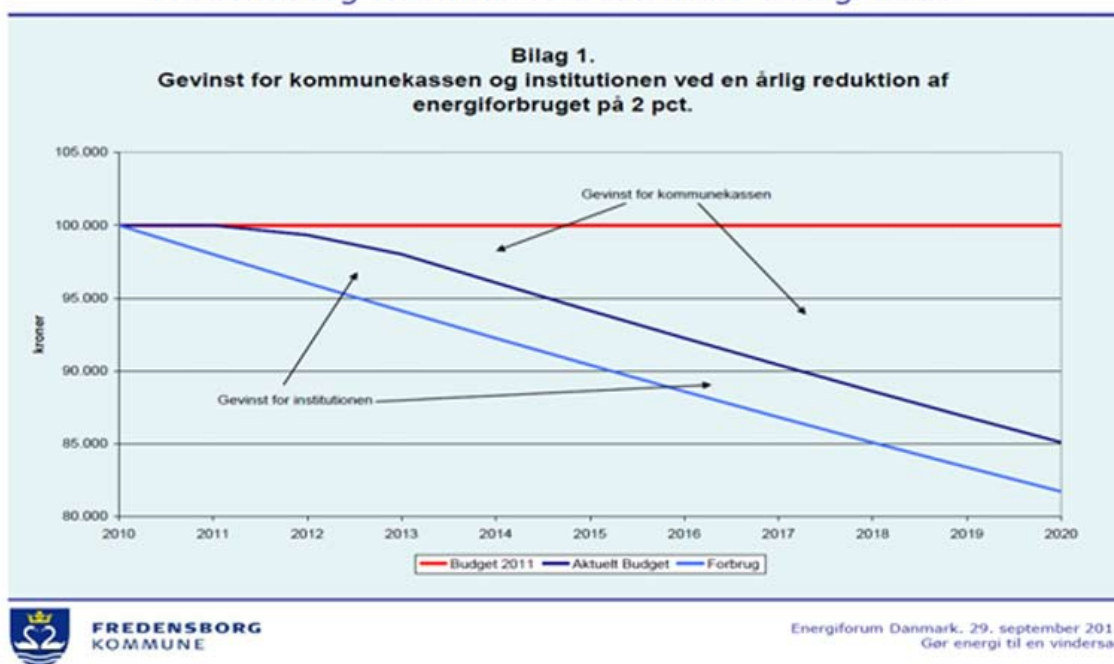
Økonomiske incitamenter til skoler og institutioner

Frederikshavn, Kolding, Roskilde og Thisted Kommune har indført økonomiske tilskyndelsesstrukturer. Skolerne og institutionerne får del i besparelserne i forbindelse med energirenoveringsprojekter og andre energibesparende tiltag.

"Hvis vi laver et energispareprojekt på en skole, så får de (skolen) lov til at beholde hele besparelsen det første år, og derefter får de lov til at beholde 20 pct. De får derudover den støtte fra os, de har brug for." Frank Odgaard-Jensen, Thisted Kommune.

Hvidovre og Fredensborg Kommune har implementeret decentrale energibudgetter for at styrke de økonomiske tilskyndelser og fordre en hensigtsmæssig klima- og energiadfærd i skoler og institutioner.

Fredensborg Kommunes decentrale energimodel

Resultaterne på baggrund af tiltagene er særdeles positive. Vha. 'Projekt sommerdrift' har Fredensborg Kommune fx sparet en halv million kroner, som skoler og institutioner får del i. Der ligger i forbindelse med indførelsen af ovennævnte økonomiske incitamenter en vigtigt formidlingsopgave i at bevidstgøre skoler og institutioner om kommunens tiltag og opfordre til deltagelse. Det skal synliggøres, at engagement i projekter og fordringen af hensigtsmæssig klima- og energiadfærd kan frigøre midler til forbedring af de primære driftsopgaver. I en tid præget af en stram økonomisk dagsorden kan disse midler fx forbedre undervisningen, finansiere nyt undervisningsmateriale, bidrage til udflugter m.m. samtidig med, at man gør noget godt for klimaet.

Den kortere afstand mellem besparelse og belønning fremmer handling på klima- og energiområdet i skoler og institutioner. Det er i den forbindelse vigtigt, som Thisted, Fredensborg og Hvidovre Kommune pointerer, at skoler og institutioner får den nødvendige rådgivning og tekniske opbakning i forbindelse med de konkrete projekter. Fx videreuddanner Fredensborg og Hvidovre Kommune deres tekniske serviceledere, og i Hvidovre Kommune kan et energiteam, bestående af tre maskinmestre og to varmemestre, yderligere bistå med den fornødne ekspertise i skoler og institutioner.

Gratis energitjeks og Klimakommuneaftalen

Flere kommuner tilkendegiver, at når de lavthængende frugter i klima- og energisammenhæng i vid omfang er plukket, bliver påvirkningen af borgernes adfærd en nødvendig, men stor udfordring.

Thisted Kommune er bevidst om energirenoveringspotentialer og den potentielle vækst i erhvervssektorerne forbundet hermed.

"Vi arbejder jo sammen i hele Region Nord om klima og energi på forskellige måder. Hvis vi siger, at der er 250.000 boliger i Region Nord, og bare 10 pct. af dem energioptimerede, og vi siger de energioptimerede for 100.000 hver, så har vi 2,5 mia. kroner til håndværkere der vil lave det. Det skaber altså arbejdspladser. Og vi kan jo gå foran som kommune og sige, at vi har energioptimeret i mange kommunale bygninger, så vi har erfaring og kan fortælle borgerne lidt om det," forklarer Byplanarkitekt Lise Fogh Degn.

Som led i den strategi har Thisted Kommune derfor, udover energirenovering i kommunens egne bygninger, afsat 300.000 kroner til energiprojekter i landsbyen Gettrup. 150.000 skal gå til gratis energitjek i privatboliger og 150.000 til formidling og inspiration i andre byer. Kommunen har også fået fordelagtige låneaftaler på plads med de lokale kreditinstitutter, så borgerne får yderligere tilskyndelse til at energirenovere.

Herning Kommune tilbyder også borgere gratis energitjeks. Det gælder 290 husstande i klimalandsbyen Studsgård og indtil videre har 30 familier taget imod tilbuddet.

Konklusionen er, at det ganske enkelt er nødvendigt at kunne dokumentere, at kommunen har styr på egen virksomhed, som adgangsbillet til at kræve at andre aktører skal gøre en indsats. Der skal fejes for egen dør og gås foran – "walk the talk" og "leading by example" er de bedste argumenter for at få andre til at ændre adfærd.

"Klimaarbejdet har det med at blive meget flyvsk, fordi det er meget svært at måle og veje. Klimakommune-aftalen er god på den måde, at vi har en helt konkret aftale, hvor der er et konkret mål. Det er rart, at jeg kan sige: "Vi skal løfte, og det skal vi bl.a. fordi vi har en aftale". Det har styrket mig argumentatorisk, at man har en aftale på skrift, og det er et navn som er kendt nationalt." Sia Boesen, Roskilde Kommune.

Transport - koordinering og synliggørelse er nøgleordene

De seks kommuner er enige om, at transportområdet er et af de sværeste områder at få skabt overblik over samt at nedsætte CO₂-udledningen for. Det afspejler sig også i klimakommunernes CO₂-opgørelse for transportområdet. Følgende problemstillinger gør sig gældende:

- **Herning og Frederikshavn Kommune** tilkendegiver, at det kræver meget arbejde at lave en komplet registrering af transporten for kommunen som virksomhed (mange biler, forskellige registreringsmetoder som fx liter, km samt kr. og ører ifm. kørselsgodtgørelser).
- **Herning, Roskilde og Kolding Kommune** påpeger det manglende ejerskab til transportområdet i klima- og energiregi, pga. forvaltningernes decentrale styring af bilerne.
- **Frederikshavn, Roskilde og Kolding Kommune** pointerer ligeledes de forskellige krav til transport og/eller forskellige måle- og succeskriterier i forvaltningerne.
- **Frederikshavn Kommune** påpeger elbilernes begrænsede rækkevidde, høje indkøbspris samt en endnu ikke udbygget hurtig-ladeinfrastruktur.
- **Roskilde Kommune** forklarer, at folk har et nært tilhørsforhold til deres biler og det kan påvirke den forvaltningsmæssige berøringsangst med transportområdet.
- **Herning Kommune** pointerer, at medarbejdernes privatbiler står for en stor del af udledningen på transportområdet for kommunen som virksomhed.

Herning Kommune har lavet en registrering af samtlige biler, der kører i kommunalt regi. Via nummerpladerne har man derfor indhentet de tekniske oplysninger om bilernes brændstofforbrug og CO₂-udledning.

"Det, der er lidt bekymrende, er, at vi har regnet os frem til, at halvdelen af den udledning, vi har på transportområdet, er, når folk kører erhvervsmæssigt i deres egne biler," forklarer Steen Brokær, Controller i Herning Kommune.

Som et tiltag har Herning og Frederikshavn Kommune nedsat taksten for kørsel i egen bil. Man vil dermed opfordre medarbejderne til at cykle mere, benytte den kollektive trafik eller bruge de biler, kommunen har, og som oftest er mere miljøvenlige.

Thisted Kommune har været innovativ i forhold til skolernes bustransport. I stedet for at fem busser ankommer til en skole samtidig, kører én fyldt bus nu en længere rute. Tiltaget har krævet en masse forarbejde - blandt andet har man rykket på nogle af skolernes ringetider. Der har været en del kritik af tiltaget, men som det bliver påpeget:

"Vi bliver jo også nødt til som kommune at være ansvarlig over for de penge, vi skal administrere og sige, hvis vi lægger transporten om på den og den måde, så sparer vi penge og på miljøet," forklarer Lise Fogh Degn, Thisted Kommune.

Tiltaget har medført en CO₂-reduktion på 10 pct. for kommunens skolebuskørsel samt økonomiske besparelser.

"Man kan spare en masse ved at køre hensigtsmæssigt, tilrettelægge ruter og lave kørselsordninger. Det handler om synliggørelse. De mennesker, som egentlig synes at de har styr på det, skal have syn for sagen og se, hvor meget der egentlig kan spares." Merete Valbak, Kolding Kommune.

Det er klart, at ikke alle klimakommuner har mulighed for at kopiere dette tiltag. Den kreative tilgang til transporten i kommunen er dog inspirerende, og vidner netop om samarbejde på tværs af forvaltninger.

Tre af de seks kommuner forsøger at imødegå de forvaltningsmæssige udfordringer ved hjælp af en tværfaglig organisering i form af en transportstyringsgruppe. Kommunerne er enige om, at der er store besparelspotentialer ved at samle indkøb til transportområdet ét sted. Det gælder både leasingaftaler, indkøb af brændstof og ressourcer i forbindelse med opgørelser.

Der er i klimakommunerne behov for mere tværfaglig organisering og koordinering, ellers ender transportområdet, for kommunen som virksomhed, at blive kendetegnet ved forvaltningsmæssig berøringsangst og ansvarsfraskrivelse.

Endnu et vigtigt skridt i forhold til tiltag på transportområdet er behovet for analyser. Potentialer og omkostninger skal synliggøres for at fremme handling.

Forvaltningsmæssige barrierer

Netop forvaltningernes forskellige måle- og succeskriterier besværliggør klimaarbejdet. En konklusion i DN's undersøgelse er, at der derfor helst skal kunne påvises en "gevinst" ved at indarbejde klima og energi i de primære driftsopgaver. Undersøgelsen viser dog, at der netop i tværsektorielt samarbejde er synergieffekter at høste. Følgende budskaber kan styrke klimaargumentationen:

- Gribskov Kommune pointerer, at man med fordel kan påpege de langsigtede besparelser i bæredygtigt nybyggeri såvel som renoveringsprojekter i planlægningsfasen.

- Og dermed benytte en totaløkonomisk tilgang – vurdere anlægsbudget og drift samlet. Det giver et mere fyldestgørende billede af projekters samlede omkostninger.

- Garanti på forbrug sikrer de rette incitamenter.

- Roskilde, Kolding, Albertslund og Frederikshavn påpeger fordelene ved samarbejde på tværs af forvaltninger. Man bør derfor i sin kommunikation og projektbeskrivelse påpege alle gevinster:

- 1) Fx er mere cykling og dermed mindre bilkørsel godt for klimaet, økonomien og sundheden.

- 2) energirenovering er til gavn for klimaet, arbejdsmiljøet og økonomien.

- 3) skovrejsning kan binde og dermed nedsætte CO₂-udledningen (se evt. DN's nye Klimakommune vejledning til opgørelsen), være et klimatilpasningstiltag i forbindelse med overflade vand, samt et rekreativt tiltag.

Klimakommune netværk

Flere af de interviewede kommuner har efterspurgte netværksmøder med andre klimakommuner for at sparre om klimakommune-aftalen, erfaringsudveksle og få inspiration til det videre arbejde. Erfaringerne fra et sådan klimanetværk på Sjælland og i Region Nord er meget positive. DN opfordrer derfor alle klimakommuner, der finder dette interessant, til at kontakte nabokommuner og få et klimakommune-netværk etableret.

Ud over klimakommune-aftalen, kunne netværkene også sparre om projekter, forvaltningsmæssige barrierer og drivkræfter, finansieringsmuligheder, erfaringer med ESCO, og den strategiske energiplanlægning, hvor der tydeligvis savnes vejledning og koordinering, også for at undgå sub-optimering.

Konklusion

En overordnet konklusion er, at klimakommunerne skal have lov til at komme i gang. Der skal samles erfaringer og udvikles kompetencer, og det tager tid. Jo mere systematiseret opgørelsesprocessen bliver, fx igennem et samlet energimålingssystem, automatisk aflæsning på el, vand og varme samt mange målepunkter, des mere målrettet kan klima- og energiindsatsen blive og des færre ressourcer kræver opgaven.

Frederikshavn, Kolding og Thisted Kommune har arbejdet med energi i mange år, og det afspejler sig især i kommunernes CO₂-reduktioner i de kommunale bygninger.

En grundlæggende tendens i undersøgelsen er, at klima- og energiområdets politiske og administrative forankring spiller en væsentlig rolle ift. klimakommunens resultater. Klimakommuner, der har integreret klima og energi som en væsentlig parameter i den overordnede kommunale strategi, fx som en del af erhvervsstrategien, klarer sig godt i forhold til klimakommune-aftalens målsætninger. De succesfulde klimakommuner formår endvidere at se flere gevinster ved at integrere klima og energi i den daglige drift og forstår vigtigheden af at synliggøre dem i kommunikationen og i projektbeskrivelser.

Det er med til at fremme, at forvaltningerne samarbejder på tværs, hvilket er en essentiel drivkræft i en succesfuld klima- og energiindsats. Fx vidner Thisted Kommunes tiltag ift. skolebustransporten om forvaltningsmæssigt samarbejde.

Kommunens egen transport afspejler ellers i mange kommuner problemstillingen med forvaltningers forskellige måle- og succeskriterier. Det har også vist sig at være et område, hvor kun få af de 70 klimakommuner er lykkedes med at reducere deres CO₂-udslip. En tværfaglig transportstyringsgruppe kan afhjælpe de forvaltningsmæssige barrierer og samtidig agere som centraliseret enhed i forbindelse med indkøb og opgørelser. Kolding og Thisted Kommune pointerer, at der er store besparelspotentialer forbundet hermed.

Undersøgelsen illustrerer videre, at klimakommune-konceptets kerneområde, de kommunale bygninger, viser tydelig sammenhæng mellem indsats og resultat. Der er ofte tale om lavthængende frugter i klimabesparelserne med en tilbagebetalingstid på 3-5 år, og besparelserne i driftsomkostningerne kan frigive midler til det videre arbejde.

DN siger tak til de seks klimakommuner for deltagelse i undersøgelsen.

Danmarks
Naturfredningsforening